

Fâik Âli Ozansoy'un Neşredilmemiş Şiirleri*

The Unpublished Poems of Fâik Âli Ozansoy

Yrd. Doç. Dr. Selahattin ÇİTÇİ** - Doç. Dr. Sinan ÇİTÇİ***

Özet

Fâik Âli, Servet-i Fünûn'un en genç ve velut şairlerinden biridir. Devlet adamlığı, öğretmenliği ve yazarlığının yanı sıra onun en dikkati çeken özelliği şairliğidir. Onun için şiir, tatlı bir meşgale olmaktan ziyade hayatının her anını dolduran bir tutkudur. Fâik Âli'nin eserlerinin pek azı kendisi hayattayken yayımlanır. İbnü'l-Emin Mahmud Kemal İnal, Fâik Âli'nin yayımlanmamış beş altı cilt tutarında şiiri olduğunu söyler. Fâik Âli'nin Pay-i Tahtın Kapsında, Midhat Paşa ve Elhân-ı Vatan kitaplarının iç kapaklarında da Mezâmir, Leyâl-i Hayâl, Hicrân, Yuva, Fecr-i Durâdûr, Tayf-ı Girizân ve Nedîm adlı eserlerinin yayımlanacağı belirtilir. Fakat bunlar içinde sadece Nedîm ve Lale Devri (1950) adlı eser, şairin ölümünden kısa bir süre önce yayımlanır. Bazı kaynaklarda şairin son yıllarında Şehirler Şehriyarı adıyla bir şiir kitabı yayımlamayı düşündüğü belirtilse de maalesef gerçekleşmez. Bu makalede şairin terekesinde bulunduğu, edebiyat tarihi açısından önemli olduğu halde bugüne kadar yayımlan(ı)mamış şiir kitaplarından, devrin gazete ve dergilerinde kalmış şiirlerinden ve diğer bazı evraklarından bahsedeceğiz.

Anahtar kelimeler: *Fâik Âli Ozansoy, Servet-i Fünûn Dergisi, Şiir, Mensur Şiir, Tercüme*

Abstract

Fâik Âli is one of the youngest and the most prolific poets of "Servet-i Fünûn". His most remarkable feature, together with his statesmanship, teachership and authorship is his poetry. Poetry is a passion filling his every span of life for him rather than a sweet preoccupation. Less than half of his works has been published while he was alive. İbnü'l-Emin Mahmud Kemal İnal says that Fâik Âli has five to six volume of just unpublished poems. In inner cover of "Pay-i Tahtın Kapsında", "Midhat Paşa and Elhân-ı Vatan", Fâik Âli specifies that he would publish "Mezâmir", "Leyâl-i Hayâl", "Hicrân", "Yuva", "Fecr-i Durâdûr", "Tayf-ı Girizân" and "Nedîm". "Nedîm ve Lale Devri" (1950) has only been published immediately before death of the poet. Although it has been stated in some resources that the poet in his last years thought to publish a book of poem namely "Şehirler Şehriyarı", unfortunately it could not materialize. In this paper, we will mention these books we found in his remnants, which are also important for history of literature but not yet published, his poems which have been forgotten newspapers and magazines in his own time and his some other documents.

Keywords: *Fâik Âli Ozansoy, Journal of Servet-i Fünûn, Prose Poem, Translation*

*Bu makale İstanbul Üniversitesi BAP biriminin desteğiyle YADOP projesi olarak hazırlanmıştır.

**İstanbul Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, selahattin.citci@istanbul.edu.tr

***İstanbul Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, sinan.citci@istanbul.edu.tr

Osmanlı İmparatorluğu'nun önemli kültür şehirlerinden birisi olan Diyarbakır, tarih boyunca pek çok şair, yazar, ilim ve devlet adamı yetiştirmiştir. Fâik Âli ebenced şairler ve âlimler yetiştiren Diyarbakır'ın köklü ailelerinden birine mensuptur. Servet-i Fünûn ve Fecr-i Âti topluluklarının en "prolific" şairlerinden biri olmasına rağmen ağabeyinin ve devrin büyük şairlerinin gölgesinde kaldığı için Fâik Âli'nin sanat ve edebiyattaki hakiki kıymeti henüz tam manasıyla ortaya konulamamıştır¹ [Andı 2006: 541]. Bunun önemli sebeplerinden birisi de Fâik Âli'nin eksiksiz bir külliyyatının henüz hazırlanmamış olmasıdır. Fazıl Ahmet, "Bir İrfan Hanedanı" başlıklı yazısında Fâik Âli'yi ağabeyi Süleyman Nazif'le karşılaştırdıktan sonra Fâik Âli'nin ömrü boyunca manzum konuşabilecek bir kabiliyette olduğunu söyler:

"Dilimizde bir kalem cihangirliği kuran Nazif, yalnız bir zekâ imparatoru değil, aynı zamanda bir üslup hakanı, sanat mimarı ve görülmedik haşmette bir hiciv ve zarafet kaplı idi. Lâkin nesir yazarken elinde mutlaka kükreyen kalem, nazımda hamlesini bazen kaybederdi. Hatta suya düşmüş bir kor gibi bir anda söndüğünü bile sezdiğimiz dakikalar olmuştur. Hâlbuki Fâik Âli büyüğümüzde bunun tam zıddını görürdük. Sanırdık ki onun için nesir yazmak lüzumsuz bir külfet olacak. Çünkü istese ömrü boyunca sade manzum konuşabilmesine hiçbir mani yoktu" [Aykaç 1939: 3].

Fâik Âli; şiir, mensur şiir, hatıra, mektup, tiyatro ve deneme gibi edebiyatın pek çok türünde eser vermesine karşın daha ziyade şiirle meşgul olur ve o vadide başarı gösterir. Şairin, hayattayken beş şiir kitabı ile iki manzum tiyatro eseri yayımlanır. Şiir kitapları sırasıyla *Fânî Teselliler* (1908), *Midhat Paşa* (1908), *Temâsil* (1913), *Elhân-ı Vatan* (1915, 1917) ve *Şair-i A'zama Mektuptur* (1923). Manzum tiyatroları ise *Pây-i Tahtın Kapısında* (1918) ile *Nedim ve Lale Devri*dir (1950). Bunların dışında şairin terekesinde bulduğumuz hazırlanmış fakat yayımlanmamış başka şiir kitapları da vardır. Bunlar *Mezâmir*, *Yuva*, *Tayf-ı Girzân*, *Şehirler Şehriyârı*, *Leyâl-i Hayâl*, *Hicran* ve isimsiz küçük bir defterdir. Bu terekede Fâik Âli'nin devrin popüler edebiyat dergilerinde yayımlanmış, şiir kitaplarına alınmamış ve doğal olarak zamanla unutulmuş şiirleri de vardır. Ayrıca şairin kendi hattıyla küçük kâğıt parçalarına yazdığı ve sayısını tam olarak bilemediğimiz pek çok şiiri de aynı terekede bulmak mümkündür. Söz konusu şiirlerin eksiksiz bir envanterini tespit etmek ise mümkün değildir. Çünkü yaptığımız araştırmalarda Fâik Âli'nin, şiirlerini özenle seçtiği kâğıtlara yazıp bir cemile olarak dostlarına hediye etmekten zevk aldığını ve bu şiirlerin adetçe neşredilmiş şiirlerine yakın olduğunu gördük. Bu şiirler ya şairin *-şimdi maalesef pek çoğu hayatta olmayan-* dostlarının arşivindedir ya da kaybolmuştur. Tüm bunların dışında şairin Batı edebiyatlarından yaptığı tercümelere ve mektupları da yayımlanmamıştır. Bu da ayrı bir inceleme konusu olarak araştırmacıların ilgisini beklemektedir.

Fâik Âli'nin yayımlanmamış şiirlerinin mevcudiyetinden şairin torunları Ayşe Fâika Erkmenoğlu ve Prof. Dr. Hasan Anamur ile yeğeni Dr. Nazife Ozankan sayesinde haberdar olduk. Kendileriyle tanışmamız ellerindeki şiirleri kaybolmaktan kurtardı ve bu şiirler bazı eksikliklere rağmen Latin alfabesine aktarıldı.² Bu makalede şairin yayımlanmamış şiirleri hakkında bilgi vereceğiz.

¹ 1896-1901 yılları arasında Servet-i Fünûn dergisinde şiirleri ve yazıları yayımlanan şairler/yazarlar arasında Fâik Âli, Tevfik Fikret'ten sonra ikinci sıradadır. Belirtilen tarihler arasında Fikret'in 183, Fâik Âli'nin 92, Cenap'ın 75, Ali Ekrem'in 69, Celâl Sâhir'in 48, Hüseyin Siret'in 37, İsmail Safa'nın 34, Süleyman Nesib'in 32 ve Ahmet Reşit Rey'in 25 adet eseri yayımlanmıştır.

² Fâik Âli'nin vefatından sonra bu defterler ve kâğıtlar hiçbir araştırmacı tarafından incelenmemiş, evrakın büyük bir kısmı Cumhuriyet öncesine ait olduğu için zamanla çok tahrif olmuş, kâğıtların bir kısmı

1. Mezâmir

Mezâmir, Pây-i Tahtın Kapısında ve *Elhân-ı Vatan* adlı eserlerin iç kapağında "tab' olunca keş'â"ı arasında ismi geçmesine rağmen Fâik Âli'nin hayattayken yayımlayamadığı kitabının ismidir. *Temâsil'in* iç kapağında *Mezâmir*'in derdest basıldığı bildirilmesine rağmen araştırmamızda kitabın basılı hiçbir nüshasına rastlayamadık.³

Fâik Âli'nin *Mezâmir* ismini koyduğu ve halk şairlerinin cönklerini hatırlatan bu küçük şiir defteri çok tahrif olmuştur. *Mezâmir*'deki yirmi altı şiirden bazıları daha önce *Servet-i Fünûn*, *Yeni Turan*, *Şehbâl*, *Rübâb*, *Nevsâl-i Edebî Sûs*, *İctihâd*, *Utârid*, *Safahat-ı Şiir ve Fikir*, *Hürriyyet-i Fikriyye* ve *Edebiyyât-ı Umûmiyye Mecmûas*'ında yayımlanmıştır. Pek çoğu 1910-1924 yılları arasında yazılmış olan söz konusu şiirler, *Elhân-ı Vatar*'ın aksine, şairin dönemin sosyal ve siyasî meselelerinden uzaklaşarak yazdığı şiirleri ihtiva etmektedir. Genellikle aşk, ayrılık ve tabiat konularını içeren bu şiirlerde çok farklı nazım şekilleri kullanılmıştır.

Mezâmir, sırasıyla "Endîşe-i Muhâl", "Rü'yâdan Rü'yete", "Hep Sen", "Yine Hep Sen", "Hep Âteş", "Rûhum Bir Hükümdâr-ı Sâkittir", "Hayâl-i Müşahhas", "Hacle-i Heves", "Bir Mektup İçin", "İstanbul", "Hep Hiç", "Tulû", "Bir Muhibbe-i Gıyâbiyyeye", "O Sâkite-i Dûrâdüra", "Yine O Sâkite-i Dûrâdüra", "Dâimâ O Sâkite-i Dûrâdüra", "Bir Hakikat Fakat Hayâl u Muhâl", "Bir Müsâmereden Sonra", "Bir Şitâ-yı Kalbiyyeden Sonra", "Çarşaf", "Garâm-ı Dûrâdü", "Hicrân"⁴, "Buhrân", "İtirâfa Doğru", "Davet" ve "Şi'r-i Hazan" başlıklı şiirlerden oluşur. Bu şiirlerin bir kısmı Fâik Âli'nin yakın arkadaşlarından Mehmet Ali Tevfik, Celal Nuri ve İsmail Hâmi'ye (Danışmend) ithaf edilmiştir [Çitçi 2015: 145-146].

2. Yuva

Yuva, Midhat Paşa, Temâsil ve *Pây-i Tahtın Kapısında* adlı eserlerin iç kapağındaki "tab' olunca keş'â"ı arasında ismi geçmesine rağmen Fâik Âli'nin hayattayken yayımla(ya)madığı şiir kitabının ismidir. Fâik Âli'nin küçük bir not defterine yazdığı ve başına *Yuva* ismini koyduğu bu defter de diğer evrakları gibi çok tahrif olmuştur. Kitabın ismi Fransız romantiklerinin şiirlerini çağırıştırır. Victor Hugo ve Lamartine hayranı olan Fâik Âli'nin bu kitabının ismi Hugo'nun "*Le Nid*" (Yuva) adlı manzumesinden mülhemdir.

Yuva, herhangi bir isim tasrih edilmeden "Sâhibesine" ithaf edilmiştir. Kitaba verilen ismi ve içindeki şiirlerin yazılış tarihlerini göz önünde bulundurduğumuzda "Sâhibesine" ifadesiyle Fâik Âli'nin o sırada nişanlı olan Mevhibe Hanım'ı kastettiği anlaşılır. Evliliğe ve yeni bir yuva kurmaya hazırlanan genç kaymakam, o dönemde yazdığı ve büyük kısmını yayımlamadığı bu şiirlerinde müstakbel eşi Mevhibe Hanım'a olan sevgisini derin bir tutku ve yoğun bir santimentalizmle dile getirir:

"Hem-râzım olan bu rûh-ı bâkir

Rabbim, bu garîb hâke bizzât

Bir Mevhibe-i inâyetindir".

yırtılmış, bir kısmı silinmiş, bazıları da kurşun kalemle yazıldığı için bugün artık onları okumak imkânsız hâle gelmiştir.

³ Kütüphane kayıtlarında 1889 yılında yayımlanmış "Mezâmir" adlı bir eserin varlığından bahsedilse de küçük bir dikkat, bunun Hz. Davut'un (as) "Mezâmir"inden başka bir şey olmadığını ortaya koyar.

⁴ Bu şiir, Rübâb mecmuasında "Neredesin" ismiyle yayımlanmıştır. Bk. *Rübâb*, S.14, 19 Nisan 1328/2 Mayıs 1912, ss.142.

Tek bölümden oluşan defterin iç kapağı "*İntizar*" başlığıyla adlandırılmıştır. Bu başlık, evlenmeyi bekleyen şairin ruh haline de uygun bir isimdir. Yalnız kitaptaki bütün şiirler, nişanlılık dönemine ait şiirler değildir. Fâik Âli'nin evlendikten sonra yazdığı bazı aşk ve tabiat konulu şiirler de kitaba dâhil edilmiştir.

1908- 1909 yılları arasında yazılmış toplam on yedi şiirden oluşan *Yuva*'daki bazı şiirler, *Hisar*, *Resimli Kitap*, *Şehbâl*, *Tenkid* ve *Yeni Turlar*'da yayımlanmıştır. *Yuva*, çok az şiir ihtiva eden haliyle bir şiir kitabı olmaktan uzaktır. *Yuva*'da isimsiz ya da tamamlanmamış manzumeler de vardır. Fâik Âli, muhtemelen ev, aile hayatı ve eşyle ilgili şiirlerini bu kitapta toplamayı düşünmüştür. *Yuva*'daki şiirlerin bir kısmında, kitabın ismine muvafık bir surette muhayyel bir hayat ve aile tasavvurunun varlığı gözden kaçmaz.

*Gel azizem, seninle gel güzelim
Bir hayât-ı refâhümîd edelim
Kaderin rahm-i sermedîsinden:
Dallar üstünde şâd u şâtır öten*

*Ne kadar rûh-ı müzdevic, hatta
Çalılıklar, dikenler altında
Nağme-âbâd-ı şevk olan yuvalar,
Pür-samîmiyyet âşiyânlar var (Âşiyân-ı Hayâl)*

Bu şiirlerde Servet-i Fünûn şairlerinin reel âlemden hayal âlemine, sosyal ve siyasî meselelerden ferdî meselelere, cemiyet ve sokaktan aileye sığınma arzusunu görmek mümkündür. Fâik Âli mensubu olduğu diğer Servet-i Fünûn şairleri gibi devrin boğucu atmosferinden kaçarak âsûde bir yerde mutlu bir yuva kurmak ister. Yuva'nın ilk şiiri "Âşiyân-ı Hayâl" ismini taşıyor ki birçok bakımdan Tefik Fikret'in "Âşiyân-ı Dil" manzumesini tedai ettirir. Servet-i Fünûncular için aile çok önemlidir ve sığınılacak bir liman olarak görülür. Fâik Âli de Tefik Fikret de bütün Batılı cephelerine rağmen Baudelairevârî bir bohemlikten uzak, ailelerine ve çocuklarına bağlı kimselerdir.

Yuva ismiyle elimizde bulunan defterin muhtelif yerlerinde, şiirlerin dışında şairin eliyle kaydedildiği anlaşılan çeşitli ehemmiyetsiz notlar, karalamalar ve hesaplamalar da vardır. Yuva, sırasıyla "Âşiyân-ı Hayâl", "Yâdın", "Hiss-i Girizân", "İlk Hediye"⁵, "Nûr-ı Dîdem Refikama", "Kuş Yuvaları", "Hasbihâl", "Tezehhür-i His" ve "Aşk-ı Sâkin" başlıklı şiirlerden oluşur. Bu şiirlerin dışında sekiz tane de isimsiz şiir vardır ki bunların bir kısmı yarım kalmıştır. *Yuva*'daki şiirler, gerek muhteva gerekse dil, üslup ve vezin açısından Servet-i Fünûn'un sanat anlayışıyla tam bir uyum içindedir [Çitçi 2015: 146-147].

3. Tayf-ı Girizân

Fânî Tesellîler, *Midhat Paşa*, *Elhân-ı Vatan* ve *Temâsil* adlı eserlerin iç kapağındaki "*tab' olunca keş'â'*" arasında ismi geçmesine rağmen Fâik Âli'nin hayattayken yayımla(ya)madığı şiir kitabının ismidir. *Tayf-ı Girizân*, bazı parçaları II. Meşrutiyet'ten sonra *Resimli Roman*, *Şiir* ve *Tefekkür* ile *Sûs* mecmualarında yayımlanan ve tamamı neşre hazır bir surette deftere

⁵ Fâik Âli, bu şiire önce "Resim Arkasına" ismini vermiş, daha sonra defterde bu ismin üstünü çizip "İlk Hediye" yazmıştır.

kaydedilmiş uzun bir manzumedir. Tek nüshası şairin torunu Ayşe Fâika Erkmenoğlu'nda bulunan bu defterin sonunda bir de "Kitâbe" başlıklı bir şiir vardır.

"Girîzân", Servet-i Fünûncuların şiirlerinde çok sık kullandıkları kelimelerden biridir. Hüseyin Siret'in ilk şiir kitabı *Leyâl-i Girîzân*'dır.⁶ [Siret 1325: 160]. Fâik Âli'nin arkadaşının kitabından haberdar olmaması mümkün değildir. Fâik Âli *Tayf-ı Girîzân*'ın bazı parçalarını Bursa'daki memuriyeti sırasında yazar. Şairin 1909 yılında doğan büyük kızının ismi de "Girîzân" kelimesinin o yıllardaki popüleritesinden kaynaklanır. *Tayf-ı Girîzân*, kime yazıldığı bilinmeyen ve pek çok parçadan oluşan uzun bir aşk şiiridir. Fâik Âli, bu şiirde uzun yıllar beklediği ve sevdiği kadına karşı beslediği duyguları anlatır.

*Bu âsitâne-i ilhâm u şîr'in en yüksek,
Hayır, bütün küre-i arzın en güzel kadını,
Hayır, bugün küre-i arzın en güzel kadını
Değil... Bu âleme Havva'dan ibtidâ ederek*

*Gelen veya bugün ufk-ı mehâsinin âli
Birer sîtâre-i i'câzi, yâhûd en çok uzak
Asırların safahâtındaincîlâ bulacak
Olan kadınların en dil-rübâsi, en güzeli
Bu şiirde şair, sevdiği kadına olan bağlılığını dinî bir kutsiyetle ulvileştirir.
Bu irtibat u garâm artacak. Bu sevgi demek
Başımda din gibi bir şey...
Evet, bu bir dindir
Ve hep tahayyül-i yâdınla iştigâl ederek
Semâ-yı rûhuna bakmak yegâne âyindir.*

Fâik Âli'nin Servet-i Fünûn'un tesirinden kurtulamadığı döneme ait olan *Tayf-ı Girîzân*'ın dili, yer yer ağır bir Servet-i Fünûn lisanı özelliği taşır. Ayrıca birçok bölümden oluşan bu uzun şiirde üçlük, dörtlük, beşlik, bent ve soneler bir arada kullanılır.

Fâik Âli'nin terekisinde "*Tayf-ı Girîzân Manzumelerindendir*" başlıklı on sekiz sayfalık bazı yerleri silinmiş küçük bir defter daha vardır. Bu şiir de *Tayf-ı Girîzân* gibi uzun bir manzumedir ve *Tayf-ı Girîzân*'a göre daha felsefidir. Şair, bu uzun şiirde, hayat, ölüm ve öldükten sonraki hayatla ilgili düşüncelerini anlatır [Çiçli 2015: 148-149].

4. Şehirler Şehriyârı

Fâik Âli'nin son yıllarında yayımlamayı düşündüğü şiir kitaplarından biri de Şehirler Şehriyârı'dır. İstanbul için "*Şehirler Şehriyârı*" diyen şair, sağlığında yayın kitabının fihrisini de

⁶ Bu eserin ilk baskısı 1904'te Paris'te, ikinci baskısı ise 1909'da İstanbul'da yapılmıştır. *Leyâl-i Girîzân*'daki bazı şiirler ile Fâik Âli'nin şiirleri arasında isim, tema ve söyleyiş bakımından benzerlikler vardır. "Bilir Misin", "Gurûbdan Sonra" ve "Bülbül" şiirleri aynı temaları işler. Her iki şairin aynı isim altında farklı temaları işleyen "Marmara'ya Karşı" başlıklı şiirleri de vardır. Fâik Âli'nin "Bir Menekşenin Mâtemi", "Menekşeler" ve "Gece Yarıları" başlıklı şiirlerine mukabil Hüseyin Siret'in de "Menekşe" ve "Gece Yarılarında" başlıklı şiirleri dikkat çeker.

oluşturur; fakat kitabı yayımlamaya muvaffak olamaz. Fâik Âli, 20 Mayıs 1946 tarihinde yeğeni Melek Tigrel'e yazdığı mektupta *Şehirler Şehriyârı* hakkında şunları söyler:

"Nedim piyesinden sonra bir de Şehirler Şehriyârı adlı bir şiir mecmuam çıkacak. Bu isim benim İstanbul'a verdiğim bir addir. Uzun kısa kırk küsur manzumeden ve aşağı yukarı iki yüz sahifeden ibaret bir eser. Neşidelerin çoğu İstanbul'un güzelliklerini terennüm eder. Göreceksin, hanımkızım ki o beldelerin melikesinin mehâsin ü bedâyiini yalnız Nedim ile Yahya Kemal terennüm etmemiştir" [Melek Tigrel Arşivi].

*Şehirler Şehriyârı*nda şair, tema olarak İstanbul, aşk, kadın ve bir kısım hatıralarını işler. Bu kitapta Fâik Âli, Nedim ve Yahya Kemal gibi İstanbul âşığı bir şair olarak karşımıza çıkar. Marmara Denizi, İstanbul'un tabii ve tarihî güzellikleri ile İstanbul kadını kitaptaki şiirlerin ana temasıdır. Fâik Âli, oğlu Munis Fâik'in Yahya Kemal tarzında yazdığı ve daha önce Galatasaray dergisinde neşrettiği "Göksu" şiirini de bu kitabın içine alır.⁷ Toplam kırk şiirden oluşan *Şehirler Şehriyârı*ndaki bazı şiirler, daha önce *Servet-i Fünûn*, *İrtikâ*, *Edebiyyât-ı Umûmiyye Mecmûası*, *Resimli Kitap*, *Resimli Şark*, *Güneş*, *Utârid*, *Süs*, *Demet*, *Marmara* ve *Hisar*'da yayımlanmıştır.

Şehirler Şehriyârı sırasıyla "Tahmîd", "Sanki Bir Rü'yâ", "Marmara'ya", "Göksu", "Göksu'dan Bir Hatıra", "Kırk Üç Sene Sonra", "Nerde O Demler", "Serenad", "Ebedî Nûr", "Şimdi Bir Çöl Hayatı İstiyorum", "Bakin Siz Nesiniz", "İstiyâk ve Ümîd", "Yine Sen Her Zaman Her Yerde", "Kalbden Kalbe", "Kadın Kahkahası", "Marmara'ya Karşı", "Marmara'ya", "Yine Marmara'ya", "Ey Tabiat Büyük Perestîde" (iki şiir), "Kotramda", "Hep Gül", "Gerçek Ne Güzelmişsin", "Bilmem Bilir Misin", "Gözlerinin Rengi", "Rûhumla Başbaşa", "Yine Rûhumla Başbaşa", "Belki Hulyâ ve Belki Bir Rü'yâ", "Güzelliğin", "Bir Rü'yâdan Sonra", "Yine Bir Rü'yâdan Sonra", "Yine Bir Hatıra Bir Rü'yâdan", "Bir Hüsn-i Vatan Cüdâya", "Büyük Şehrin Karşısında", "Kuru Bir Demet", "Perişan Nağmeler", "Hirâs-ı Hicrân"⁸, "İki Hemrâh", "Ömrümün Sade Bir Muhasebesi" ve "Fecirden Evvel İstanbul" başlıklı şiirlerden oluşur. Bu eserdeki şiirlerin bir kısmı, Celal Nuri (İleri), Fazıl Ahmet (Aykaç), Ebubekir Hâzım (Tepeyran) ve Nazmi Ziya (Güran) gibi yakın dostlarına ve oğlu Munis Fâik'e ithaf edilmiştir. Fâik Âli, bir mektubunda bu kitabı Abdülhak Şinasi Hisar'a ithaf etmek istediğini belirtir:

"Nûr-ı Aynım, Okumakla aziz gözlerinizin nurundan birazını sarf veya israf ettiğiniz manzume "Şehirler Şehriyârı" ismini taşıyan ve ancak size ithaf edilmiş olmakla kıymet kesb eden şiirler mecmuasından bir parça idi. Sizin hassas, şair ve âşık olduğunuzu bildirdim, amma aşk ile bu derece âlufte olduğunuzu itiraf edeyim ki bilmiyordum. Bu son san'at sizi bir lahza bile kuşkulandırmamasın. Çünkü babam bakınız ne diyor:

"Aşk ile âlufte olmak, ıztırârdır bize

Tâ ezel takdir-i Mevla böyle câridir bize"

Aurevoir, aziz dostum"⁹ [TT-570120, Taha Toros Arşivi].

*Şehirler Şehriyârı*ndaki şiirlerin pek çoğu Cumhuriyet döneminde yazılmış olmasına rağmen bu kitaptaki şiirleri belirli bir döneme ya da muhite ait şiirler olarak görmek mümkün değildir. Belki bu eser, şairin ilk gençlik yıllarından itibaren İstanbul'la ilgili yazdığı şiirlerin muhassalasıdır denilebilir. Bu nedenle kitabın içinde dil ve üslup bakımından çok farklı şiirlerle

⁷ Sinan Çitçi, *Munis Fâik Ozansoy (Hayatı, Şahsiyeti ve Eserleri)*, Akademi Titez Yay., İstanbul 2013, s.92; Munis Fâik, "Göksu", *Galatasaray*, Nr:10, 15 Teşrinisani 1931, s.2.

⁸ Bu şiir, Fâik Âli'nin vefatından altı yıl sonra Hisar dergisinde "Hicrân Korkusu" ismiyle yayımlanır. Hisar, Y.7, C.4, S.72, Ekim 1956, s.11.

⁹ Fâik Âli'nin Abdülhak Şinasi Hisar'a yazdığı mektup.

karşılaşmak mümkündür. Şiirlerin bir kısmı şairin İstanbul'dan uzakta olduğu ve ona hasret duyduğu zamanlarda yazıldığı için İstanbul'a özlem oldukça samimi bir üslupla ifade edilir:

*Ah ey deniz, güzel deniz, ey nazlı Marmara!
Bilsen ne hasretim var o mahmûr ufuklara,
Bilsen ne özledim seni?.. Hicrinde kaç sene
Bir münzevîhayâtı geçirmekteyim yine.
Tütmektedir gözümde hayâlin, derin derin
Daldım.. Yüzünde aksini gördüm ezellerin:*

*Maşûka seyreder gibi daldım, uzun uzun:
Gel dinle iştihakımı, sevdâmı, derdimi!..*

Rabbim! Nedir, o sendeki efsânevîfûsûn? (Marmara'ya) [ÇİTÇİ 2015: 149-151].

5. Leyâl-i Hayâl

Leyâl-i Hayâl, Fâik Âli'nin hemen ekseriyeti dönemin dergilerinde yayımlanmış şiirlerinden oluşan ve kitap halinde neşri düşünüldüğü halde gerçekleştiril(e)memiş şiir kitabıdır.¹⁰ *Leyâl-i Hayâl*'deki şiirler diğerleri gibi müstakil defterlere değil; çeşitli müsvedde kâğıtlara yazılmıştır. Yirmi dokuz şiirden oluşan *Leyâl-i Hayâl*'deki "Boş Temenni" hariç bütün şiirler, daha önce *Servet-i Fünûn*, *İrtikâ*, *Mehâsin*, *Resimli Roman*, *Resimli Kitap*, *Âşiyân*, *Demet*, *Tenkîd*, *Malûmât*, *Mecmua-i Edebiyye*, *Güneş*, *Yeni Turan* ve *Hanımlara Mahsus Gazete (Journal Pour Dames)* gibi dergilerde yayımlanmıştır. Söz konusu şiirler, 1898-1927 yılları arasında yayımlanmasına rağmen çoğu II. Meşrutiyet öncesinde kaleme alınmıştır.

Leyâl-i Hayâl'deki şiirler, sırasıyla "İhtiyâc-ı Mağfiret", "Ormanda", "Olimp'in Gecelerinde", "İnfilâk-i Zalâm", "Baykuş", "Leyâl-i Mahmûme", "Müstesnâ Geceler" (üç şiir), "Müstesnâ Geceler Müekkilesine", "Sitârem", "Gece Yarları", "Bir Müsâmere-i Edebiyye Hâtırası", "Rü'yâ-yı Nisyân", "Rûh-ı Bidâr", "Ra'd u Berk", "Rehâvet-i His", "Semâvîler", "Poyraz", "Gaşy-ı Telâkî", "Dağ Başlarında", "Boş Temenni", "Eski Bir Hayâl", "Bir Levha İçin", "Uyanmasın", "Melâl", "Kudret-i İntakiyyen" ve "Tauf-ı Tesellî" başlıklarını taşır. *Leyâl-i Hayâl*'deki şiirlerin bir kısmı Fâik Âli'nin şair ve yazar dostlarından Recaizâde Mahmut Ekrem, Sami Paşazâde Sezai, Cenab Şahabeddin, İshak Frare, Fahir ve Hakkî'ya ithaf edilmiştir.¹¹ Şiirlerde genellikle gece, tabiat ve aşk temaları işlenir. Söz konusu şiirler dil, üslup ve vezin bakımından şairin daha önce yazdığı şiirlerden çok farklı değildir [ÇİTÇİ 2015: 151-152].

6. Hicrân

Hicrân, Fâik Âli'nin bir kısmı dönemin dergilerinde yayımlanmış yirmi dokuz şiirden oluşan neşredil(e)memiş kitabının ismidir. Şairin hazırladığı "içindekiler" bölümüne bakılacak olursa, neşretmeyi düşündüğü kitap Ayşe Fâika Erkmenoğlu'nun elindeki deftere kaydedilmiş 29 şiirle sınırlı değildir; fakat diğerlerinin de isimlerinden başka hiçbir örneğine sahip değildir.

¹⁰ Fâik Âli, diğer bazı kitapları gibi bu kitabın da içindekiler bölümünü hazırlamıştır. Söz konusu taslak, torunu Ayşe Fâika Erkmenoğlu'nun evrakı arasındadır.

¹¹ Fâik Âli Ozansoy'un Mekteb-i Mülkiye'den sınıf arkadaşı olan İsmail Müştak (Mayakon)'ın asıl ismi İsmail Hakkî'dir ve Fâik Âli'nin evraklarında ismi çoğu zaman "Hakkî" olarak geçer.

Hicrân, sırasıyla "Benliğimin Karanlıkları", "Hâlâ O Rü'yâ", "Levm", "Serâb-ı Türâb", "İbtîlâ-yı Hayât", "Fâniliğim", "Eylül", "Hande-i Gârib", "Ufukların", "Enîn-i Tahassür", "Mâziye Doğru", "Selâm-ı Âşinâyî", "Ölüm", "Rûh-ı Feyfâ-güzîn", "Bülbül", "İstifhâm-ı Bisûd", "İstasyon" (iki şiir), "Hep O Hicrân O Ye's O Nâle-i Gam", "Tesliyyet-i Hicrân", "Niyâz", "Akşam" (iki şiir), "Hayât", "İzmir", "Aşk-ı Hayâlî", "Felsefelerim", "Çamlıca'da" ve "Akşam ve Hazan" başlıklı şiirlerden oluşur. *Hicrân*'daki şiirlerin bazıları İtalyan Donna Lodovica Altieri'ye, Süleyman Nesib, Mehmet Râuf, Tefik Fikret, İsmail Kenan, Şahabettin Süleyman ve "hemşireme" ser-levhasıyla ablası Behiye Sabri'ye ithaf edilmiştir.

Hicrân'daki şiirlerin bir kısmı daha önce *Servet-i Fünûn*, *İrtikâ*, *Demet*, *Âşiyân*, *Hüsn ve Şiir*, *Musavver Muhit*, *Musavver Fen ve Edeb*, *Çağlayan*, *Çocuk Bahçesi*, *İctihâd*, *İtidâl*, *Piyano - Düşünüyorum (Piano-Revue Politique et Littéraire)*, *Resimli Şark*, *Şehbâl*, *Utârid*, *Yarın* ve *Yeni Turan* gibi dergilerde yayımlanmıştır. *Hicrân*'daki şiirler genellikle ayrılık, aşk ve tabiat gibi temaları işler [Çitçi 2015: 152].

7. İsimsiz Bir Defter

Fâik Âli'nin adı geçen kitaplarının dışında on dört şiirden oluşan küçük bir not defteri daha vardır. Bu defterde sırasıyla "Çöl", "Derler Ki", "Ne Hâile!", "Yâdigârlar", "5 Temmuz", "Aşklarım", "Ne Oldu?", "Senelerden Sonra", "Tahmîd" başlıklı şiirler ile bir şarkı ve dört isimsiz şiir vardır. Bu defterdeki "Çöl" ve "Senelerden Sonra" şiirleri dışında hiçbir şiiri daha önce herhangi bir dergide yayımlanmamıştır [Çitçi 2015: 153]. Aşk, hicran ve hasret temalarını işleyen bu defterdeki şiirlerin çoğu Cumhuriyet döneminde yazılmıştır. Bu defterde en dikkati çeken şiir 1925 yılında yazılan "Çöl" şiiridir. Bu manzumenin yayımlanmasından önce ve sonra muhtevası farklı olmakla birlikte matbuatta "Çöl" serlevhali bazı şiirlerin yayımlandığı görülür. 1924 (1340) yılında Nevsâl-i Edebî'de Fâik Âli'nin karikatürüyle birlikte Kadrünnisa Ferruh imzasıyla başka bir "Çöl" şiiri daha yayımlanır. Kadrünnisa Ferruh'un müstear mi yoksa gerçek bir isim mi olduğu tespit edilemedi [Ferruh 1340/1924: 29]. Fâik Âli'nin farklı nazım birimlerini (beyit, 3'lük, 4'lük, 6'luk vb.) ve nazım şekillerini (gazel, şarkı vb.) kullandığı bu defterdeki şiirler genellikle lirik ve romantik özellikler taşımaktadır.

8. Fâik Âli'nin Matbuattaki Şiirleri

Fâik Âli'nin şiirleri genellikle dönemin edebiyat, kadın ve moda dergilerinde ve gazetelerinde yayımlanır. *Akademi*, *Akşam*, *Âşiyân*, *Âti*, *Çağlayan*, *Edebiyat-ı Umumiyye Mecmuası*, *Galatasaray*, *Güneş*, *Hâdisât*, *Hisar*, *Hürriyet-i Fikriyye*, *İctihâd*, *İrtikâ*, *Kadın*, *Kadın Yolu*, *Maarif*, *Marmara*, *Mecmua-i Edebiyye*, *Mehâsin*, *Muhit-i Mesâi*, *Musavver Hale*, *Nedim*, *Nevsâl-i Milli*, *Osmanlı Tarih ve Edebiyyât Mecmuası*, *Resimli Şark*, *Rübâb*, *Servet-i Fünûn*, *Süs*, *Şehbâl*, *Tanin*, *Türk Kadını*, *Utârid*, *Vakit-Yeni Gazete*, *Yarın*, *Yeni Turan* gibi dergilerde yayımlanan şiirleri kitaplarına alınmamıştır.

Fâik Âli'nin matbuatta yayımlanan şiirlerinden isimlerini tespit edebildiklerimiz şunlardır: "Hücrem" (1908), "Mayıs Akşamları" (1908), "Bir Hitabe" (1918), "Esef" (1916), "İki Refikaya" (1909), "Gazel" (1917), "Şarkı" (1917), "Melîke-i Dürâdûr" (1917), "Gazel" (1917), "Bilir Misin" (1917), "Bülbüle" (1917), "Gazel" (1917), "Şarkı" (1917), "Yine Bu Gece" (1917), "Sîmâ-yı Rûhum" (1911), "Zill u Ziyâ" (1917), "Şarkı" (1917), "Gazel" (1917), "En Aziz Arkadaşım Sâmî'ye" (1917), "Tegazzül" (1917), "Oğlum Munis'e" (1917), "İntibâh" (1918), "Muhibb-i Necîbim Celal Nuri'ye" (1918), "Arûza Kaside" (1918), "O Ma'bûde-i Handeye" (1918), "Kalbim" (1918), "Şarkı" (1918), "Gözlerinden Mülhem" (1918), "Güft ü Gûlar" (1918), "Ziya Gökâlp Bey'e" (1918), "Yavuz Sultan Selim'in Türbesinde" (1919), "Bu Da Bir

Kaside" (1927), "İlk İtiraf" (1927), "Hep O Sevda O İhtiyak O Emel" (1927), "Udunun Yâd-ı Hasret-Efzâsı" (1927), "Gazel" (1950), "Ne Güzel Şey" (1950), "Gazel" (1953), "Bitmiş Veya Bitmemiş Bir Senfoni" (1970), "Gazel" (1948), "Yahya Kemal'in Bir Gazelini Tahmis" (1970), "Madam Caroline Fure'ye" (1914), "Gazel" (1913), "Oğlum Munis'e" (1914), "Güneşe" (1914), "Rûh-ı Örfî'ye Tuhfe-i Ta'zîm" (1918), "Biraz Şî'r" (1922), "Ve Biraz Hikmet" (1922), "Şarkı" (1922), "Baharlar İçinde" (1923), "Marş" (1923), "Fârisî Gazel" (1924), "Her Lahza Bir Terâne Veya Bir Figân-ı Aşk" (1925), "Tegazzül" (1902), "Bahçede" (1912), "Muhabbet" (1896), "Kendi Kendime" (1936), "Bu Da Türk'ün Türküsü" (1936), "Bir Ağaç" (1936), "Büyük Baş'a" (1937), "Büyük Atatürk'e" (1937), "Büyük Mâtem" (1937), "Şarkı" (1937), "Şarkı" (1937), "Bî-Tâbî-i Tahassüs" (1902), "Yine Biraz Sen" (1909), "Kızım Girizan'a" (1909), "Eski Bir Tarza Bir Libâs-ı Nevin" (1910), "O Bir Şî'r-i Kudrettir" (1919), "Gazel" (1918), "Bir Gurbetten Sonra" (1931), "Fena Fi'l-Aşk" (1931), "Sensiz" (1931), "Terâne-i Şebâne" (1932), "Bir Fikir" (1932), "Senin Yanın" (1932), "Sen Söyle" (1932), "Bir Mukaddeme" (1932), "Çocuklarıma" (1932), "Şiirler" (1897), "Ey Sen" (1898), "Sevdâlarımın Âtisi" (1900), "Bir Hayat" (1900), "İbhâma Dâir" (1901), "Bu da Öyle" (1901), "İbtihâl" (1909), "Ân-ı Muzlim" (1910), "Rûh-ı Dilber" (1910), "Teselli-i Muzlim" (1910), "Kosova Sahrasında" (1911), "Çarşafımlarken" (1924), "Biraz Musiki" (1923), "Seni Görmek" (1923), "Ebedi Bir Gece" (1923), "Biraz Tarih" (1923), "Fuzuli'nin Şehrâh-ı Tahassüsünde" (1924), "Şarkı" (1912), "Bu da Öyle" (1912), "İstîlâ-yı Gumûm" (1912), "Kızım Girizan'a" (1912), "Vâlidem İçin" (1913), "İki Mısra-ı Berceste" (1918), "Taabbüd" (1919), "Şarkı" (1919), "Hatice Hayriyye Dürr-i Şehvâr Sultan Hazretlerine" (1919), "Oğlumla Hasbihâl İsmindeki Mecmuadan Bir Parça" (1919), "Şarkı" (1919), "Şâire-i Mağfûre Nigâr Hanım'a" (1919), "Şarkı" (1948), "Sen Bana Dedin Ki" (1921), "Hepsinden Ziyade" (1922), "Midilli" (1922), "Rûh-ı Mâziye Tuhfe-i Tekrim" (1913), "Ma'bed" (1930), "Tahayyür" (1931), "Tevfik Fikret'e" (1931), "Dicle Vadisi" (1925), "Şarkı", "Kardeşimle Hasbihâl", "Eski Bir Kıta" (1915), Şî'r-i Telâki (1924), Gazi-i A'zama (1925), Adl-i Ezeli (1925), Şehbâl Mecmuası İçin Yazılmış Bir Şiir [ÇİTÇİ 2015: 284-311].

9. Fâik Âli'nin Terekesindeki Şiirleri

Fâik Âli'nin terekesinde çeşitli renk ve ebatta kâğıtlara yazılmış pek çok şiir vardır. Şiirlerin yazıldığı kâğıtların bir kısmı tahrif olduğu için bu şiirleri doğru olarak okumak ya da transliterasyonunu yapmak mümkün değildir. Şairin terekesindeki şiirlerin bir kısmı bitmiş, diğer bir kısmı ise şairin ömrü vefa etmediği için müsvedde halinde kalmıştır.

Tespit edebildiğimiz kadarıyla terekesinde bulunan ve daha önce hiçbir yerde yayımlanmayan şiirlerinin isimleri şöyledir: "Nûr-ı Aynım Gel de Bir Bak Ben Neyim?" (1949), "Gelincik" (1940), "Cins-i Cazibeyi Asırlarca Evvel Keşf ü İlan Eden Dâhiyâne İki Beyit", "Şarkı", "Şarkı", "Terâne-i Tahassür", "Şarkı", "Şarkı" (1948), "Şarkı", "Şarkı" (1949), "Şarkı" (1949), "Şarkı", "Şarkı", "Seni Gördüm Seni Sevdim Seveli" (1944), "Nekahet-i Rûh" (1920), "Marş-ı Sultanî", "Osmanlı Marşı", "Büyük Ceddin Nesimî'nin Yolunda" (1949), "Refik Saydam Merhuma", "İnanılmaz Fakat Hakikattir", "Cihan Buhranı" (1932), "Sultan Abdülhamid Han-ı Sâniye", "Vâzih Bir Rüyanın Perişan Bir Hikâyesi" (1942), "Ne Mübarek Geceydi" (1945), "Şarkı", "Gabriel Rodin'e" (1936), "Mevlana Şems'in Bir Gazeline Nazire", "Nazire", "Gazel" (1902), "Ne İsterim" (1920), "Edîb-i Necîb Devletlü Resîd Âkîf Paşa Hazretlerinin Gazel-i Âlilerine Gûyâ Nazire" (1919), "Yine Müşarûnleyley Hazretlerinin Gazellerini Tahmis" (1919), "Bir Temenni" (1942), "Şarkı", "Şarkı" (1950), "Büyük Ressam Mihri Hanımefendiye" (1919), "Oğlum Munis Fâik'e" (1933), "Akşamki Tesadüf", "Muhterem Hocam Osman Paşa'nın Küçük Kızı Güzin'in Albümüne Yazılan Manzume", "Tabiata Karşı İnsan", "Bursa Milletvekili Şâir-i Fâzıl Mustafa Fehmi Gerçeker Hazretlerine" (1945), "Beyit", "Beyit", "Beyit", "Oğlum Munis'e" (1917), "Yine Hep Sen", "İsviçre'de Tahsil Etmiş Türkler Mahfilî İçin Marş" (1925), "Arz-ı Mahsûs", "Hilâl-i Ahmer", "Gazi Hazretleri" (1933), "Edebi

Mevzu" (1947), "Siret'e Nazire", "Lamartine'e", "Edîbe-i Mükerrerme Nigâr Hanımefendiye" (1907), "Şarkı", "Şarkı", "Hatıralar", "Gazel" (1932), "Bilir Misin" (1949), "Ne Mes'ûdum" (1949), "Süleyman Nazif'in Ölümü Üzerine Yazılmış Bir Şiir" (1929), "Gazel" (1948), "İpek Fabrikasında", "Şarkı" (1946), "Terennüm" (1949), "Gazel" (1949), "Gazel" (1949), "Gazel" (1949), "Gazel", "Gözlerin", "Şarkı", "Gurbetten Avdet" (1945), "Dilber Mezzo Soprano Misis Nancy Evans'a" (1950), "Hazret-i Muhammed'e", "Kit'a", "Bir İzah", "Dilenci Kız" (1896), "Sen", "Tahassür" (1944), "Fotoğraf Arkasına Yazılmış Bir Şiir" (1902), "Shakespeare'in Bir Şiiri: 66.Sone" [Ayşe Fâika Erkmenoğlu Arşivi]. Bu şiirlerin dışında Fâik Âli'nin muhtelif tarihlerde yazılmış ve herhangi bir başlığı olmayan yirminin üzerinde başlıksız şiiri vardır.

Bu bölümdeki şiirler hem şekil hem de konu olarak çok muhtelifdir. Şairin "*poetic*" anlayışına tamamen aykırı sosyal ve siyasî içerikli şiirlerin yanı sıra marşlar ve çeşitli şahıslar için yazılmış şiirler ile bazı nazirelerin mevcudiyeti de dikkati çekmektedir. II. Abdülhamid, Mustafa Kemal Atatürk, Refik Saydam ve Mustafa Gerçekler gibi siyasî şahsiyetlerin yanı sıra Hz. Muhammed (sav) için yazılmış bir kıta ile Nigâr Hanım, Mihri Hanım, Alphonse de Lamartine, Gabriel Rodin ve Nancy Evans gibi yerli ve yabancı şahsiyetler için yazılmış manzumeler şairin bu kişiler hakkındaki kanaatlerini de açıkça ortaya koyar. Bu şiirlerin çoğu pek fazla edebî kıymeti haiz değildir; fakat edebiyat tarihçileri için şairin poetikasını ve biyografisini açıklamada önemli bir belge olarak kullanılmaya müsaittir.

Sonuç

Fâik Âli Ozansoy, yetmiş dört yıllık uzun hayatında edebiyatın pek çok türünde eserler vermiş velut bir şair olmasına karşın eserlerinin, bhusus şiirlerinin çok azı yayımlanmıştır. Yukarıda tanıtmaya çalıştığımız kitaplardaki şiirlerin bir kısmı devrin süreli yayınlarında dağınık bir şekilde yayımlanmasına karşın şiirlerinin önemli bir kısmı gün yüzüne çıkmamıştır. Şiir kitaplarının dışında mecmualarda kalan ya da evrak-ı metrukesi arasında bulunan pek çok şiiri vardır. Bu makaleyle söz konusu şiirleri, şairin tasnif ve tasarrufunu önceleyerek Fâik Âli'nin neşredilmemiş dokuz eseri halinde okuyucuya tanıtmaya çalıştık. Görülen o ki Fâik Âli, Servet-i Fünûn'la başladığı ve Fecr-i Âti ile devam ettirdiği şiir anlayışına bu kitaplardaki şiirlerinde de sadık kalmıştır. Bu şiirlerin daha öncekilerle birlikte bir külliyyat halinde neşri, Fâik Âli'nin şiir anlayışının çok değişmediği şeklindeki hükmü örnekleriyle teyit edecektir.

KAYNAKÇA

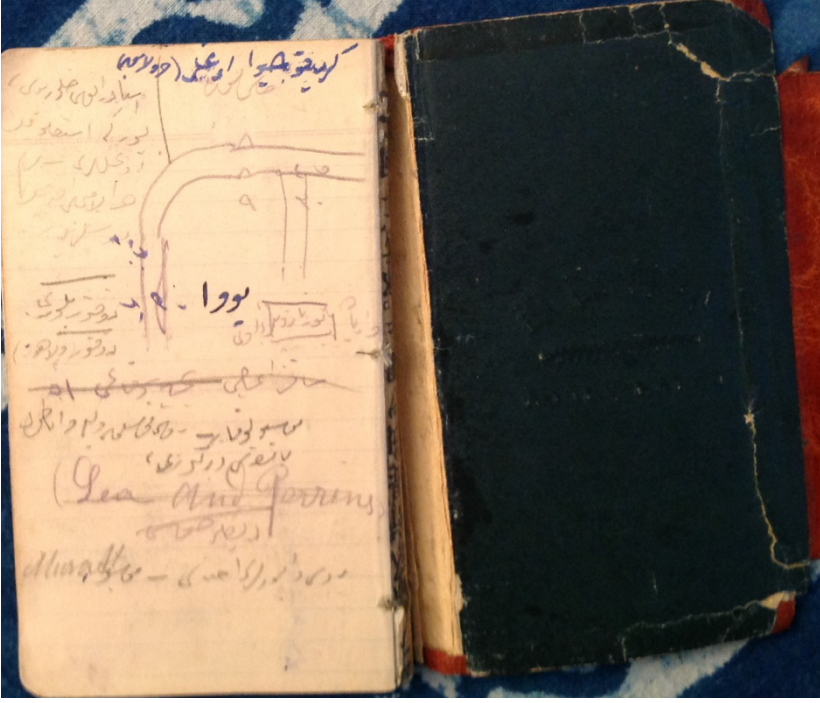
- AKSÛT Ali Kemali [1944]. *Profesör Mehmet Ali Ayni: Hayatı ve Eserleri*, İstanbul: Ahmet Sait Matbaası.
- ANDI Kübra [2006]. "Servet-i Fünûn Mecmuası", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi (Yeni Türk Edebiyatı Tarihi I Özel Sayısı)*, C.4, S.7, ss.541.
- AYKAÇ Fazıl Ahmet [1939]. "Bir İrfan Hanedanı", *Cumhuriyet*, Y.16, S.5410, ss.3.
- BEYSANOĞLU Şevket [1960]. *Diyanbakırlı Fikir ve Sanat Adamları*, Diyanbakır: Diyanbakır'ı Tanıtma Derneği, C.2.
- ÇİTÇİ Selahattin [2015]. *Fâik Âli Ozansoy Hayatı, Şahsiyeti ve Eserleri*, İstanbul: Akademi Titiz Yayınları.
- ÇİTÇİ Sinan [2013]. *Munis Fâik Ozansoy (Hayatı, Şahsiyeti ve Eserleri)*, İstanbul: Akademi Titiz Yay.
- Fâik Âli [1956]. "Hicrân Korkusu", *Hisar*, Y.7, C.4, S.72, ss.11.
- Fâik Âli [1328/1912]. "Neredesin", *Rûbâb*, S.14, ss.142.

- 📖 Hüseyin Siret [1325]. *Leyâl-i Girzân*, Matbaa-i Ahmet İhsan.
- 📖 Kadrünnisa Ferruh [1340/1924]. "Çöl", *Nevsal-i Edebi*, İstanbul.
- 📖 Munis Fâik [1931]. "Göksu", *Galatasaray*, Nr:10, ss. 2.
- 📖 Ayşe Fâika Erkmenoğlu Arşivi
- 📖 Melek Tigrel Arşivi
- 📖 Nazife Ozankan Arşivi
- 📖 TT-570120, Taha Toros Arşivi.

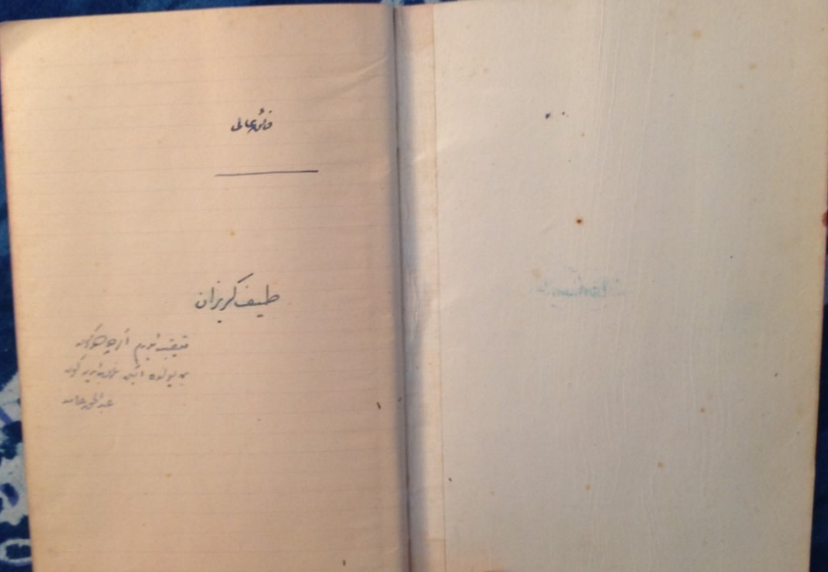
EKLER:

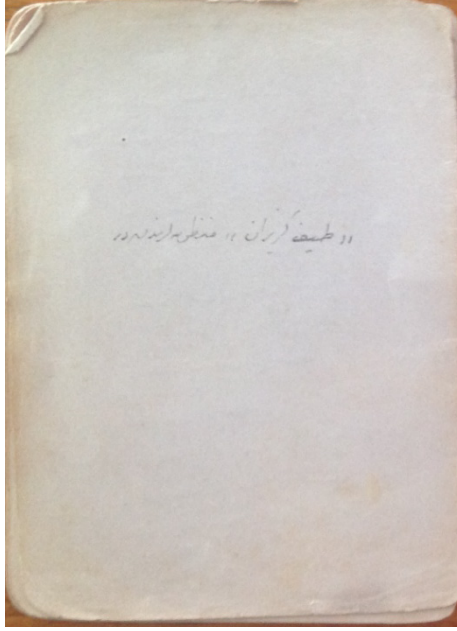
Fotoğraf- 1: Mezâmir'in iç kapağı

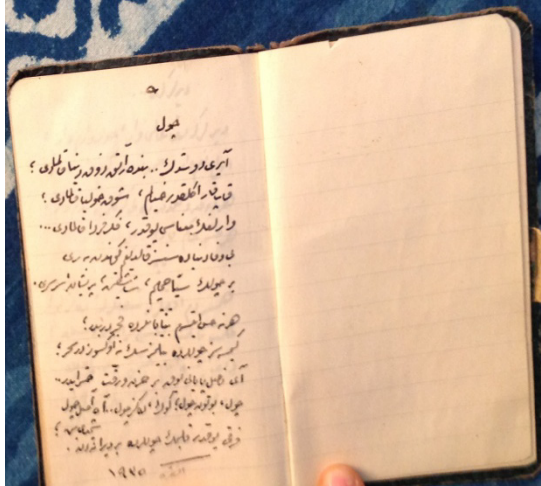
Fotoğraf- 2: Yuva'nın iç kapağı

Fotoğraf- 3: Tayf-ı Girzân'ın iç kapağı

Fotoğraf- 4: Tayf-ı Girzân Manzumelerindendir

Fotoğraf- 5: İsimli DeFTERİN İLK SAYFASI

شهریه شهریار
فهرست

۱	تحمید	۴۱	قورود برودت
۲	صانکد برودت	۴۲	حجرات قوروقی
۳	ما یاریه	۴۳	سندیل
۴	کوکسو (موندو منگه سی)	۴۴	بیلکولون اولونکی عصاره
۵	کوکسورده برضالره	۴۵	بریشک اولون
۶	کوکسورده برضالره نعل	۴۶	بریشک اولون
۷	قورود برضالره	۴۷	عوراد برضالره
۸	سره نادر		
۹	اینگولور		
۱۰	سیریمی چولایه ایستوریم		
۱۱	بورده برارزو		
۱۲	باشکیر سینه ستر...		
۱۳	ایستاده اولید		
۱۴	سینه ستر...		
۱۵	معدود سیر...		
۱۶	قورود بر...		
۱۷	قاصد...		
۱۸	بیلکولون اولونکی عصاره		
۱۹	ما یاریه		
۲۰	بیلکولون اولونکی عصاره		
۲۱	قورود بر...		
۲۲	قورود بر...		
۲۳	اینگولور...		
۲۴	کوکسو...		
۲۵	سیریمی...		
۲۶	بورده...		
۲۷	باشکیر...		
۲۸	ایستاده...		
۲۹	سینه...		
۳۰	معدود...		
۳۱	قورود...		
۳۲	قاصد...		
۳۳	بیلکولون...		
۳۴	ما یاریه...		
۳۵	بیلکولون...		
۳۶	عوراد...		
۳۷	کوکسو...		
۳۸	سیریمی...		
۳۹	بورده...		
۴۰	باشکیر...		
۴۱	ایستاده...		
۴۲	سینه...		
۴۳	معدود...		
۴۴	قورود...		
۴۵	قاصد...		
۴۶	بیلکولون...		
۴۷	ما یاریه...		
۴۸	بیلکولون...		
۴۹	عوراد...		
۵۰	کوکسو...		
۵۱	سیریمی...		
۵۲	بورده...		
۵۳	باشکیر...		
۵۴	ایستاده...		
۵۵	سینه...		
۵۶	معدود...		
۵۷	قورود...		
۵۸	قاصد...		
۵۹	بیلکولون...		
۶۰	ما یاریه...		

Fotoğraf- 6: Şehirler Şehrlyarı'nın Fihristi

لیال ایضال

۱	سیریمی...	۶	ایضال معنی
۲	رأبلیه	۵	اورانده
۳	سیریمی...	۴	سیریمی...
۴	رأبلیه	۳	ایضال...
۵	سیریمی...	۲	ایضال...
۶	رأبلیه	۱	ایضال...
۷	سیریمی...		
۸	رأبلیه		
۹	سیریمی...		
۱۰	رأبلیه		
۱۱	سیریمی...		
۱۲	رأبلیه		
۱۳	سیریمی...		
۱۴	رأبلیه		
۱۵	سیریمی...		
۱۶	رأبلیه		
۱۷	سیریمی...		
۱۸	رأبلیه		
۱۹	سیریمی...		
۲۰	رأبلیه		
۲۱	سیریمی...		
۲۲	رأبلیه		
۲۳	سیریمی...		
۲۴	رأبلیه		
۲۵	سیریمی...		
۲۶	رأبلیه		
۲۷	سیریمی...		
۲۸	رأبلیه		
۲۹	سیریمی...		
۳۰	رأبلیه		
۳۱	سیریمی...		
۳۲	رأبلیه		
۳۳	سیریمی...		
۳۴	رأبلیه		
۳۵	سیریمی...		
۳۶	رأبلیه		
۳۷	سیریمی...		
۳۸	رأبلیه		
۳۹	سیریمی...		
۴۰	رأبلیه		
۴۱	سیریمی...		
۴۲	رأبلیه		
۴۳	سیریمی...		
۴۴	رأبلیه		
۴۵	سیریمی...		
۴۶	رأبلیه		
۴۷	سیریمی...		
۴۸	رأبلیه		
۴۹	سیریمی...		
۵۰	رأبلیه		

Fotoğraf- 7: Leyâl-î Âl'in Fihristi

		حجیان	
۴	- ارباب	X	۴
۲	- بخیرت	X	۴
۴	- مدینه خوله	X	۴
۷	- نسبت حجاب		۴
X	۴		۴
X	۴		۴
۸	۲		۴
۸	۴		۴
۴	+ مدینه	X	۴
۴	- م. م. م.	X	۴
X	۷	X	۴
X	۴	X	۵
۴	- روبرو	X	۴
۴	- آریه		۴
۴	- صحت	X	۴
۲	- ادب بقران	X	۴
X	۴	X	۴
۴	- عوفیا	X	۴
X	۴	X	۴
X	۵	X	۴
۴	+ قلم	X	۴
X	۴		۵
X	۴		۴
۴	- آریه		۴
۴	- مریض		۴
۴	- آینه		۴
۴	- خزان		۴
۲	- عدل و عدو		۴
X	۵		۴

Fotoğraf- 8: Hicrân'ın Fihristi